

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

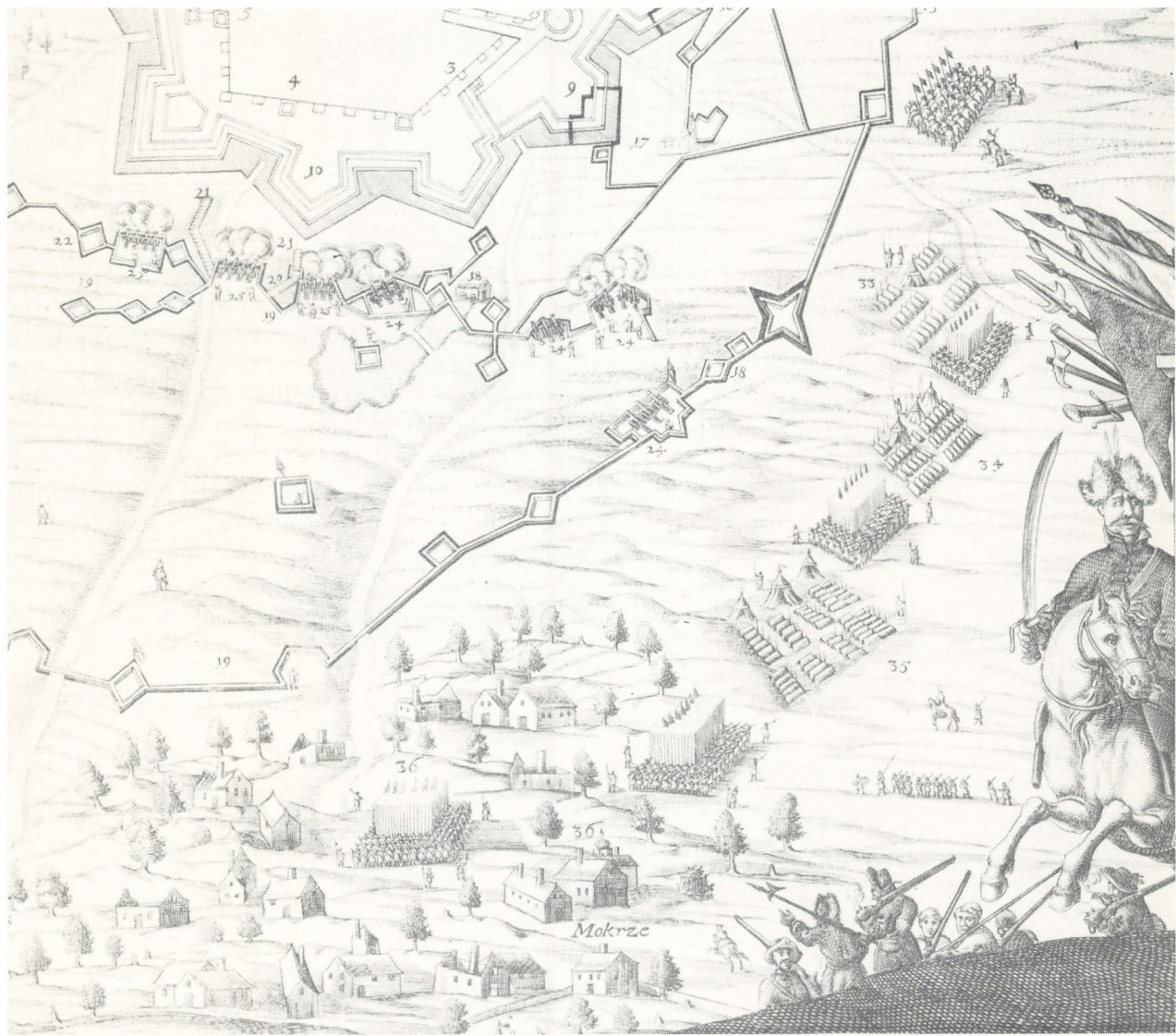
Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Inledning

Denna skrift avser att sprida kunskap om Krigsarkivet och försvarets arkivvård. Den vänder sig framför allt till forskare och till personalen vid försvarets myndigheter.

Krigsarkivet arbetar på två fronter: dels som depå och forskningsinstitution, dels som serviceorgan till försvaret. Krigsarkivet tillhör huvudprogram F 5 (Gemensamma myndigheter och funktioner) inom försvarets planerings- och ekonomisystem. Resurserna fördelas på de båda programelementen Krigsarkivet och Gemensam arkivverksamhet inom delprogrammet 5.15.

Historik

Krigsarkivets ursprung är ett kontor vid den 1805 organiserade fältmätningsskåren, från 1831 benämnd topografiska kåren. Från början hade Krigsarkivet till uppgift att förvara kartor rörande Sverige och utlandet samt att tillvarata de fältarkiv som hopbragtes under krigen. Den huvudsakliga verksamheten rörde kartvården, i fråga om vilken Krigsarkivet anknöt till äldre traditioner.

Tanken på att skapa ett militärt svenskt kartarkiv var gammal och ursprungligen knuten till fortifikationen. Fortifikationens samlarverksamhet hade emellertid redan tidigt fått en konkurrent i Kungl. Maj:ts kartsamling, som grundats av Karl XI och länge förvarades på Stockholms slott. På 1770-talet fick den som vårdare en ung fortifikationsofficer, Sven Jacob Cronstedt, som är den förste som officiellt lade fram ett förslag om att inrätta ett krigsarkiv.

Det nyorganiserade Krigsarkivet mottog stora samlingar av kartor och ritningar. Redan 1805 överfördes dit Kungl. Maj:ts kartsamling, som dessförinnan en tid förvarats på Karlbergs slott, och *be-Bilden t. v.:*

Historiska planscher 1658:23. Text: »De kejserliga och polackerna belägra staden Thorn 1658».

ständen utökades snart med förvärv genom köp och gåvor av ett betydande antal privata kartsamlingar.

Efter hand minskades tillflödet av kartor, ritningar och handlingar. Verksamheten i Krigsarkivet stagnerade. En vändpunkt kom 1873. Då skildes Krigsarkivet från topografiska kåren och överfördes till den nyorganiserade generalstaben, där det kom att lyda under krigshistoriska avdelningen och framför allt blev en rustkammare för krigs- och regementshistoriska forskningar. Samtidigt härmed igångsattes ett omfattande arbete på att till Krigsarkivet överföra de äldre arkiven från de centrala och lokala myndigheterna tillhörande armén.

Det största förvärvet var det 1865 upphörda krigskollegiets arkiv, som genom århundradena hade undergått växlande öden. Delar hade avsevärt för att användas till patronpapper och förladdningar, andra delar hade kommit i händerna på handskrifts- och autografsamlare, t ex R.M. Klinckowström på Stafsund och C.G.M. Samuelson (den sistnämndes förvärv skingrades på de hammerska auktionerna). Nämnas kan att krigskollegiets arkiv 1850 och följande år mottagit omfattande accessioner från kammararkivet. Till Krigs-

arkivet kom nu också de äldre delarna av regementsarkiven, som likaledes i många fall hade blivit kraftigt gallrade. Leveranserna från kammarsarkivet fortsatte och även från andra civila myndigheter, t ex krigshovrätten, statskontoret och några länsstyrelser mottog Krigsarkivet enligt den tidens gängse arkivprinciper i viss utsträckning arkivbestånd rörande armén i krig och fred.

Samtidigt som Krigsarkivet utvecklades till en arkivdepå för arméns myndigheter, vidtogs stora ordnings- och förteckningsarbeten och institutionen blev genom ett 1882 utfärdat reglemente öppen för forskare med egen forskarsal. Krigsarkivet disponerade sedan 1878 lokaler i generalstabens hus på Riddarholmen (Birger Jarls torg 10). Personalen bestod övervägande av officerare, och arbetena dirigerades av krigshistoriska avdelningen.

Successivt utvecklades kontakterna mellan Krigsarkivet och arméns myndigheter. Enligt en bestämmelse år 1900 skulle dessa vart tionde år inge arkivförteckning till Krigsarkivet. År 1903 utfärdades första gången föreskrifter om ordnandet av truppförbandens arkiv. Krigsarkivet fick genom ett nytt reglemente 1923 inspektionsskyldighet. En sammanfattning av gällande bestämmelser på arkivvårdens område kom 1930 i form av en generalorder, som också innehöll vissa gallringsbestämmelser. Krigsarkivet inordnades alltmer i det allmänna statliga arkivsystemet.

Birger Steckzén var 1921–1959 chef för Krigsarkivet. Under hans initiativrika ledning frigjordes Krigsarkivet från krigshistoriska avdelningen och blev 1943 arkivdepå och arkivmyndighet för alla

under försvarsdepartementet lydande myndigheter, alltså utom armén också marinen och flygvapnet. Krigsarkivet lyder sedan dess direkt under försvarsdepartementet. År 1947 inflyttade Krigsarkivet i egna lokaler intill Tre Vapen på Gärdet – det hade under de närmaste årtiondena dessförinnan inhysts i generalstabens hus (Östermalmsgatan 87) och i skilda depåer därutånför. Ungefär samtidigt övertog Krigsarkivet det sk »Flottans arkiv» från riksarkivet, och till Krigsarkivet överfördes också successivt de stora samlingar, som fanns i »Flottans arkiv» på Skeppsholmen i Stockholm, en institution, som hade tillkommit på 1800-talet och som hade fungerat som ett »sjökrigsarkiv».

Krigsarkivets nuvarande instruktion är från 1961 (med ändring bl a 1965) och från samma år är också de arkivförfattningar som gäller för statsförvaltningen inklusive försvaret. Av Krigsarkivet utfärdades 1963 en Arkivinstruktion för försvarets myndigheter (omarbetad upplaga 1972).

Krigsarkivet intar som försvarets »minne» och stödorgan en särställning, som ofta inte är tillräckligt känd.

Försvarets arkivvård är en sammanfattning av de uppgifter för vilka Krigsarkivet är samordnande organ. Uppgifterna regleras i de nyss nämnda författningarna och framför allt i Arkivinstruktionen.

Lokaler

Administrationsbyggnad, forskarsal och delar av arkivmagasinen ligger på Ladugårdsgärdet, Banérgatan 64 (adr. Fack, 104 50 Stockholm, tel. 08/67 08 05). En del arkivalier förvaras i magasin i Solvalla. Därifrån transporteras tisdagar och fredagar beställda handlingar till huvudlokalens forskarsal.

Organisation

Krigsarkivets verksamhet uppdelas, som inledningsvis omtalats, inom försvarets planerings- och ekonomisystem i programelementen Krigsarkivet (depåärenden, forskningsservice, administration m m) och Gemensam arkivverksamhet (fältverksamhet, gallringsutredningar, utbildning).

Arbetet är organiserat på sex sektioner. Fyra sektioner sysslar med depå- och fältarbeten. En sektion handlägger administrativa ärenden och en utreder arkivbildnings- och gallringsfrågor. Dessutom finns ett bibliotek och ett kartbibliotek.

Sammanlagt arbetar omkring 30 personer i Krigsarkivet.

Arkivmaterialet

Krigsarkivet förvarar arkiv från försvarets myndigheter från 1500-talet fram till vår tid. De största arkiven härrör från krigskollegiet och amiralitetskollegiet och deras efterföljare. Omfattande är också bl a regementsarkiven och vissa stabers arkiv liksom arkiven från flottans stationer. Vidare kan nämnas serier och samlingar av rullor, räkenskaper och andra kamerala handlingar som under 1800-talet överlämnades från kammarkollegiet att förvaras av de militära arkiven. En realkatalog redovisar systematiskt samtliga i Krigsarkivet förvarade arkiv enligt följande innehållsförteckning:

1. Centrala myndigheter m fl
2. Arméfördelningar m m
3. Försvarsområdesstabers, kommandantsstabers och infanteribefälhavarstabers
4. Fortifikationsområden
5. Flygeskadrar och flygbasområden
6. Regimenten, kårer (armén, flottan och kustartilleriet), flygflottiljer m m
7. Flottans stationer, marinkommandon m m
8. Rättegångshandlingar
9. Fästningar
10. Skolor
11. Sjukhus
12. Remontdepåer
13. Fabriker och förråd
14. Inskrivningsområden
15. Rullföringsområden
16. Kompaniområden
17. Landstormsområden
18. Lotsdistrikt
19. Pensionskassor och fonder
20. Kommittéer och kommissioner
21. Krigshandlingar och krigsrustningshandlingar
22. Krigskommissariatshandlingar
23. Diverse myndigheter, inrättningar m m
24. Rullor, längder, tjänsteförteckningar m m
25. Räkenskaper m m
26. Ämnessamlingar
27. Föreningar
28. Enskilda personers och släkters arkiv, arbetspapper, arbetsritningar och samlingar
29. Enskilda företags arkiv
30. Militiehemman
31. Kartsamlingar
32. Plansch- och ritningssamlingar
33. Fotografisamlingar

I fortsättningen behandlas de olika sektionernas innehåll och verksamhetsområden. Generellt gäller att vården av de i Krigsarkivet förvarade arkiven och kontakten med de »levande» arkiven hos myn-

digheterna sammanförts till samma sektion. Detta beror bl a på att begreppet arkiv numera innefattar också de aktuella handlingarna.

Första sektionen

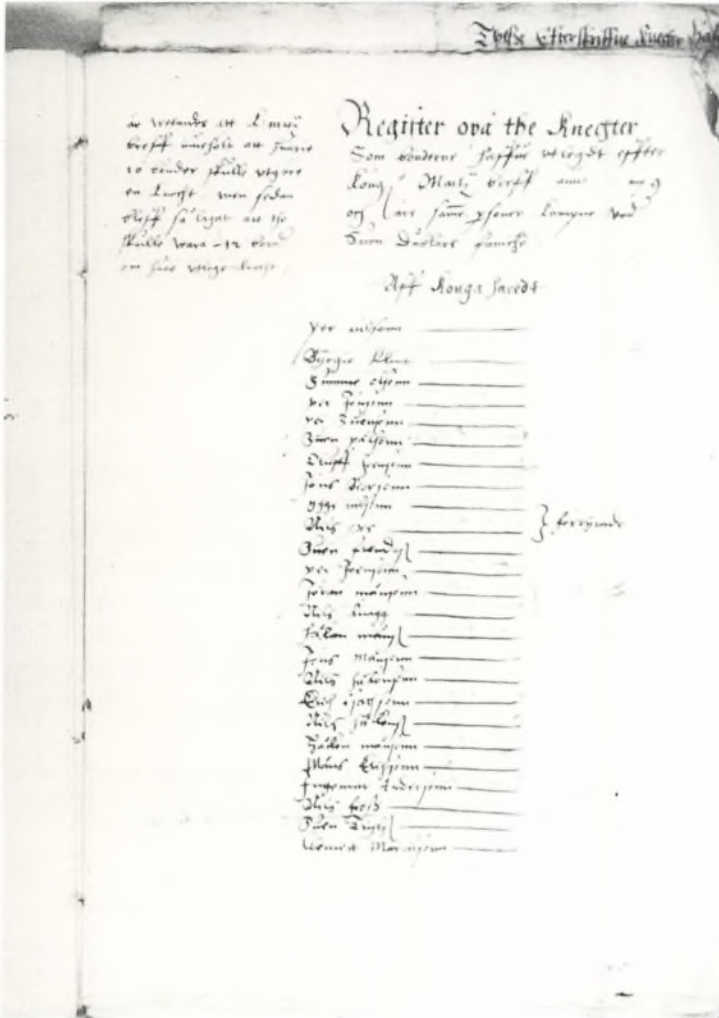
Första sektionen består av arkiv som tillhör bl a arméns, flygvapnets och försvarets gemensamma centrala förvaltningsmyndigheter (med undantag av fortifikationsförvaltningen och dess föregångare), generalstaben, försvarsstaben, arméstaben, flygstaben, kommissioner och kommittéer (med undantag av sjömilitära sådana) och arméns pensionskassa. Därtill kommer omfattande samlingar av växlande ursprung (utom krigskollegiet framför allt från kammarkollegiet återlämnade räkenskaper): krigskommissariatshandlingar, krigshandlingar och krigsrustningshandlingar, generalmönsterrullor och andra rullor, adelns rusttjänstlängder, indelningsverk och jordeböcker, roterings- och utskrivningslängder, meritförteckningar, tjänsteförteckningar, regementsräkenskaper, arkliräkenskaper, militierräkenskaper, likvidationer, manuskriptsamlingen och Biografica m m.

Det största arkivet på sektionen är krigskollegiets arkiv, innefattande perioden 1630–1865.

Till denna sektion hör Krigsarkivets stora bestånd av enskilda arkiv. De är resultatet av en under institutionens hela tillvaro bedriven samlingsverksamhet, som numera är inskriven i Krigsarkivets instruktion. De enskilda arkiven är av olika karaktär och härrör från personer, släkter, föreningar m m.

Krigsarkivet söker kontinuerligt inventera privata militärarkiv, ofta nog med en gåva till eller deposition i Krigsarkivet som följd.

Som arkivmyndighet har Krigsarkivet genom första sektionen kontakt framför allt med försvarsstaben, arméstaben, flygstaben, försvarets civilförvaltning, försvarets sjukvårdsstyrelse, försvarets materielverk, försvarshögskolan och militärhögskolan.

Vid riksdagen i Västerås 1544 genomdrev Gustav Vasa en försvarsordning, som innebar att varje landskap skulle sätta upp ett bestämt antal soldater. Denna rulla är från 1579 och visar de soldater från Konga härad i Småland som ingick i Sven Dobblares fänika. Soldaterna var i fredstid inkvarterade hos bönderna. De flesta har kvar sina sonnamn, men några av dem har redan antagit sådana typiska soldatnamn som Klint, Oxen och Knagg.

Militieräkningar 1579, Småland.

Den wiss Lengd wyra alla tse Mann Sexjoner
 som i Qlde Dorin limer, tser swer oss cens
 feel wiss tserer Namna antebnat är, år 1630.

Förkänabo		
1/4	Matts Mattsson	1
1/4	Lars Mattsson	2
1/4	Matts Mattsson	3
1/4	Jon Mattsson	4
1/4	Anders Mattsson	5
1/4	Matts Mattsson	6
1/4	Matts Mattsson	7
1/4	Lars Mattsson	8
1/4	Anders Mattsson	9
1/4	Anders Mattsson	10
18		R
Knotungibö		
1/4	Jon Mattsson	1
Sångi Järnibö		
1	Johann Mattsson	2
	Matts Mattsson	3
1	Jon Mattsson	4
1/4	Lars Mattsson	5
Kipabö		
1/4	Johann Mattsson	6
1/4	Lars Mattsson	7
1/4	Johann Mattsson	8
1/4	Lars Mattsson	9
1/4	Johann Mattsson	10
18		R
Sångi Järnibö		
1/4	Johann Mattsson	1
1/4	Lars Mattsson	2
1/4	Johann Mattsson	3
1/4	Lars Mattsson	4
1/4	Johann Mattsson	5
18		R
Sångi Järnibö		
1/4	Johann Mattsson	1
1/4	Lars Mattsson	2
1/4	Johann Mattsson	3
1/4	Lars Mattsson	4
1/4	Johann Mattsson	5
18		R

Under Gustav II Adolfs tid företog man årliga utskrivningar av soldater bland socknarnas manliga befolkning. Kyrkoherden i församlingen uppgjorde varje år en mantalslängd. Vid utskrivningen indelades bönderna i rotar om 10 man, och ur varje rote togs en soldat. I denna längd från Ijo socken i Österbotten 1630 har kyrkoherden sökt rädda undan sina församlingsbor genom att anföra deras skröpligheter: gammal, lam, utlevad, blind, krympling. I vissa fall har man tagit hänsyn härtill och satt en nolla i marginalen. Till knekt (K) uttogs vanligen den yngste i roten.

Roterings- och utskrivningslängder, Österbotten 1630.

10. *Mariae* *1684* *Amstelredamum* *1684* *1684*

11. *...*

12. *...*

13. *...*

14. *...*

15. *...*

16. *...*

17. *...*

18. *...*

19. *...*

20. *...*

hier alle die ...

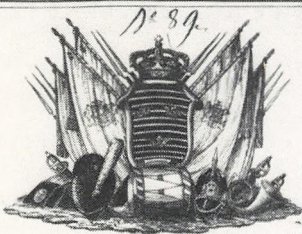
Rullor 1684, vol. 3.

Andra sektionen

I det militära indelningsverk, som Karl XI genomförde på 1600-talet fanns det ett rothåll för varje fotsoldat och ett rusthåll för varje ryttare. De fick en liten årlig lön och försörjdes sig i övrigt på torpstället. Som högste befälhavare inspekterade Karl XI ständigt sina trupper. Med rullan uppslagen framför sig på bordet mönstrade han varje man och gjorde vid behov anteckningar om honom. I denna rulla för Livregementet till häst 1684 har kungen antecknat om ryttaren Oluf Persson för Vappersta: »får afskedh så snart som han skaffar en dugelig kar uthi sit stelle igen, hafver tient i 30 åår, får underhåld uthur krigsmanshusset.»

Andra sektionen omfattar bl a arkiv från regionala staber tillhörande armén och flygvapnet, regementen (motsvarande) tillhörande armén, flottiljer (motsvarande) tillhörande flygvapnet, särskilda krigsrätter, utbildningsanstalter tillhörande armén och flygvapnet, sjukhus, remontdepåer, under försvarets fabriksstyrelse lydande fabriker, verkstäder och anstalter, förråd, tygstationer, inskrivningsområden, rullföringsområden, kompaniområden och landstormsområden.

Andra sektionen handlägger arkivfrågor avseende bl a militärområdesstaber, militärområdenas förvaltningar och byggnadskontor samt arméns och flygvapnets förband och utbildningsanstalter. På denna sektion faller det största antalet av Krigsarkivets arkivinspektioner.

**KONUNGENS
ANDRA LIVGARDES
Kapitulation**

Underskrifne af Öfveringenjören Andén till Gårde utgiva härmed,
att Konungens och detta Herrens Eric Gustaf Worsper
dödd den 10 Mars 1752 är 1750. ^{Stad.}
På Westbergs Sjöken Waddebo. ^{Stad.} Mayaborg
Den läst försvilligt och utan löning värfva sig och värfat uttagad
att värfva Gårde och

Med Worsper och Waddeboen J. G. E. Holmström

Konungens och Herrens ära till vederbörligen hemm. ^{Stad.} Mayaborg och Worsper
för hvilken hemsättad man skall på sitt och den ordning ^{Stad.} Mayaborg
Mayaborg, Worsper och Worsper. ^{Stad.} Worsper och Worsper
dödd den 10 Mars 1752 är 1750. ^{Stad.} Worsper och Worsper
Stad. Mayaborg och Worsper. ^{Stad.} Worsper och Worsper
Stad. Mayaborg och Worsper. ^{Stad.} Worsper och Worsper

Stad. Mayaborg den 14 Mars 1752

M. Worsper
Öfveringenjören

Stad. Mayaborg
Karlens Worsper

Eric Gustaf Worsper

J. G. E. Holmström

Sveriges krigsmakt utgjordes under äldre tider inte enbart av indelningsverket utan däri ingick även en värvad del samt från 1812 den s k beväringen, föregångaren till den allmänna värmplikten. År 1880 omfattade den indelta armén 30 000 man, den värvade knappt 7 000 samt beväringen 30 000. De värvade regementena var oftast förlagda i städerna och bildade där garnisonstrupper.

Värvare försökte finna ungdomar som var hågade att taga värvning. Tidvis var det svårt att rekrytera soldater, eftersom yrket var dåligt betalt och hade låg status. Innan den värvade soldaten började sin tjänstgöring, hade överenskommelse träffats om hur många år värvningstiden (kapitulationstiden) skulle omfatta. Denna och andra bestämmelser av ekonomisk art framgick av kapitulations-sedeln (se bilden), som var ett kontrakt mellan regementet och den värvade.

Göta Livgarde, Livkompaniet, kapitulationssedel 1852.

Från 1680-talet till 1901 tillämpades inom armén och flottan det s k indelningsverket. Armén satte i de flesta landskapen upp (minst) ett regemente om 1 200 man, uppdelat på 8 kompanier om 150 man (indelta soldater) samt några kavalleriregementen (vilkas manskap kallades ryttare). Flot-

Ordnings nr	År	Ordnings nr	Ordnings nr	Ordnings nr
1	1817	1	1	1
2	1818	2	2	2
3	1819	3	3	3
4	1820	4	4	4
5	1821	5	5	5
6	1822	6	6	6
7	1823	7	7	7
8	1824	8	8	8
9	1825	9	9	9
10	1826	10	10	10
11	1827	11	11	11
12	1828	12	12	12
13	1829	13	13	13
14	1830	14	14	14
15	1831	15	15	15
16	1832	16	16	16
17	1833	17	17	17
18	1834	18	18	18
19	1835	19	19	19
20	1836	20	20	20
21	1837	21	21	21
22	1838	22	22	22
23	1839	23	23	23
24	1840	24	24	24
25	1841	25	25	25
26	1842	26	26	26
27	1843	27	27	27
28	1844	28	28	28

Bohusläns regemente, Boställesdirektionen, E 1817–1881, vol. 3.

tan fick sitt indelta manskap (båtsmän) från de flesta kustområdena.

Befälet avlönades av staten medan manskapets underhåll vilade på allmogens genom att en eller flera bönder (rote-, inom kav. rusthållare) ansvarade för en soldat (och häst).

Ansvaret innebar att soldaten skulle ges försörjning genom att han fick rätt att bruka viss jord och bostad genom att rotehållarna byggde och underhöll ett soldattorp (båtsmanstorp). Därtill skulle de tillse att en ny soldat rekryterades i den gleses ställe.

Med några års mellanrum kontrollerades att torpen hölls vid godtagbar standard. Över denna torpsyn uppsattes ett protokoll (se bilden) med anvisningar om reparationer och ombyggnader.

Krigsarkivet var lokalt sett länge splittrat. Huvuddepån låg 1878–1926 i generalstabens hus på Riddarholmen och 1926–1947 i det s k grå huset, Östermalmsgatan 87. Magasin fanns på många olika håll. Sedan Krigsarkivet 1943 blivit en självständig myndighet

under försvarsdepartementet, förbereddes en egen byggnad på Fågelbacken på Gärdet. Ämbetsbyggnaden och källarlokalerna togs i anspråk 1947 och 1955 var huset färdigt i sin helhet med ett magasin i fyra våningar.

En arkivinstitution behöver accessionsutrymme. Fortifikationsförvaltningen upplät 1957 till Krigsarkivet ett antal magasin i Solvalla till sekundär arkivdepå, d v s för förvaring av sådana arkivhandlingar, som inte beräknas komma så ofta till använd-

ning. Forskare kan härifrån rekvirera handlingar för studium i huvuddepån; hämtning äger rum två gånger i veckan. Solvallamagasinen har successivt upprustats och delvis inretts med tätpackningshyllor. Ytterligare magasin kan disponeras i framtiden.

Sverige, topografiska kartor.

Ett par exempel på innehållet i Krigsarkivets kartsamlingar: t v en del av »Kongl. Maj:ts Diurgård uti Stockholm. 1696», t h samma område på en karta, upprättad 1891–1894. De visar några drag i Norra Djurgårdens förvandling under de mellanliggande 200 åren. 1690-talets kartbild visar läget vid den tid då Ladugårdslandet förvandlades från jordbruksbygd till militärt övningsområde. Den gamla kungliga ladugården finns ännu kvar och Karl XI:s skans reser sig mitt ute på gärdet. 1890-talets karta visar hur nya kaserner kantar det genom dikning torrlagda Gärdet. – Vid namnet Fågelbacken finns i dag Tre Vapen och Krigsarkivet.

Topografiska kårens kartor.

Amiralitetskollegium, Registratur 1668, 1690.

Koncepten till de skrivelser amiralitetskollegiet sände till olika mottagare skrevs i efterhand av i kollegiets »registratur» för referensändamål. Koncepten för den äldsta tiden har förstörts, medan de påkostade regi-

straturbanden i allmänhet bevarats.

De avbildade volymerna, från 1668 och 1690, har kollegiets sigill, »Regni Sveciæ Admiralitatis sigillum», med ett örlogsskepp under segel i pärmstämpeln. Förebilden tecknades tro-

ligen av skeppsbyggmästaren Francis Sheldon, som vid kollegiets sammanträde den 2 november 1665 fick i uppdrag att »afrijta ett nätt skepp, som skulle uthstickas af steengräfware (graveras) till ett pittser (sigill)».

Räkenskaper, flottan, Göteborgs eskader, Amiralitetshuvudbok 1734.

Räkenskapsbanden för äldre tid är ibland mycket omfattande. Denna huvudbok för amiralitetet i Göteborg 1734 är mer än 1/2 meter tjock och har innehållit omkring 3 900 blad. Den har inte helt stått emot tidens på-

frestningar, som man kan se av ett ljusare parti överst till höger på bilden. Bladen där är lagade med silkeslöja och handgjort Tumbapapper i Krigsarkivets konserveringsateljé. Även själva bandet har reparerats.

Form. n:r 4 a.
I. F. §§ 12 och 16.

Januariuppgift (red. (93-06): 47
Kolumn: 6
Tilldel. ser. samt. åm.

Värnpliktskort.
(Stamkort)

Tilldel. ser. samt. åm. 45/10

1. **Tilldel. r. n. (s. r. o.) n. r.** 45/10
Klass: -1921
Kyrka: Stockholm
Sönd. i församl. församl. Rönne
Inskrivn. i tjänsternas
med register

Inskrivn. n. r. 783 7991
Äldre n. r. 783 7991
Navn: Erlander, Tage, P. Erik
Väpningsföretag (Väpningsföretag n. r.) /
Väpningsföretag (Väpningsföretag n. r.) /
Födelseort och ort: 13 Mars 1911, Rönne, Åker
Födelseort och ort: Rönne, Åker
Hemort och postadress: Ryggsgatan 5, Äppelvikern

2. **Tilldelad trupp och tjänstgöring vid krig eller tjänst och avdelning vid riksdagen.**
Särskild befattning:

3. **Förut innehaft fast anställning vid krigsmyndighet samt därmed förbundna tjänster och examina; stämrelsebevis m. m.**

4. **Särskild utbildning.**
Avsnittsbet. i krig:

Truppsida: 74
Längd: 182

År	Tjänstgöringens benämning	År	Dag, månad, år	Längd i år, månad, dag	Värde för tjänstgöring i värnpliktskortet	Förädlade tjänster enligt 1881 F. bestämt för värnpliktskortet samt för värnpliktskortet	Konst. i s. v. tjänstgöring	6. Inskrivningsmyndigheternas anteckningar
1911	Fredstjänstgöring	83	7/10					Sida i bogen 16 Erlander, Tage, P. Erik
5.	Fredstjänstgöring fullgjord							

Utträtt ur vpl åldern den 31/12 1943

* Inlämnat med blivets
** Inlämnat utöver åldern och tilldelad såsom inlämnat med blivets tjänst dag för införande
*** Inlämnat med blivets av rullningsmyndighet
**** Inlämnat med rätt till del av utvärderingskortet

Stockholms inskrivningsområde, D IV, vol. 75.

Den svenska försvarsmakten i dag bygger på allmän värnplikt. Redan 1812 inskrevs de första värnpliktiga, den s k nationalbeväringen. Redovisningen av de värnpliktiga har utvecklats från en relativt enkel registrering i de s k beväringmönsterrullorna fram till dagens detaljerade ADB-system. I beväringmönsterrullorna, som är mer allmänt bevarade

fr o m 1800-talets mitt, redovisas beväringens namn, födelseort, längd, civilstånd samt ibland mer personliga anteckningar »kan skriva», »står på tillväxt», »kan räkna» etc. Efter 1885 registrerades de värnpliktiga i inskrivningslängder. Dessa fördes ungefär på samma sätt som de tidigare beväringmönsterrullorna. Den allmänna värnpliktens genomförande

de 1901 framtvingade en omorganisation av inskrivningsväsendet. Härefter är alla män som uppnått värnpliktsåldern värnpliktsregistrerade. År 1918 skedde en omläggning av inskrivning och redovisning. Inskrivningslängden fördes alljämt men kompletterades med ett värnpliktskort (stamkort) och ett läkarkort för redovisning av den enskildes värn-

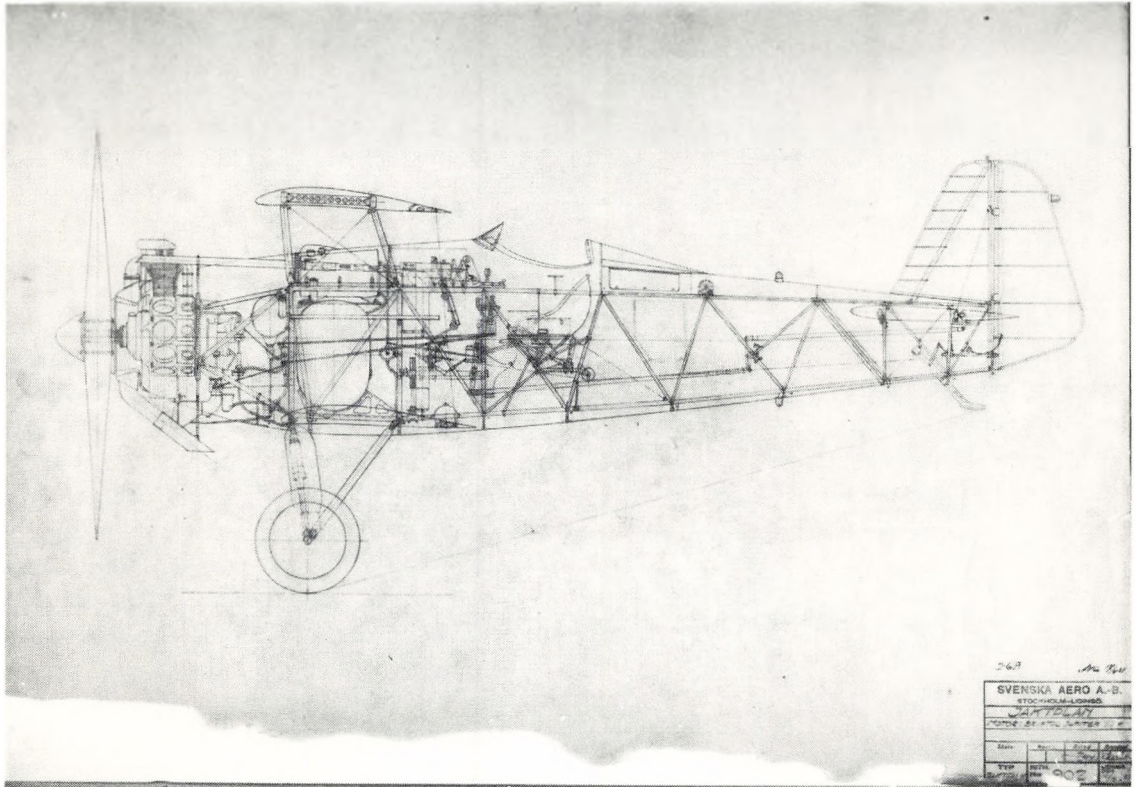
Tredje sektionen

Tredje sektionen omfattar bl a fortifikationsförvaltningens arkiv och arkiv från myndigheter som föregått fortifikationsförvaltningen inklusive arméns kasernbyggnadsnämnd, sjökartverket, topografiska kåren, fortifikationen, fortifikationsområden och fästningar (utom Vaxholms och Karlskrona fästningar), myndigheters och enskilda personers särskilt förvarade kartor och ritningar, ävensom bl a kartsamlingar, planschsamlingar och ritnings-samlingar, finska fästningsrelationer och förslag, finska rekognosceringsverket, försvars- och befästningplaner och militärgeografi.

Till sektionen hör Krigsarkivets kartbibliotek, som består av statens lantmäteriverks depositioner av tryckta, utländska kartor samt samlingarna av svenska, officiella kartor och tryckta, svenska stadskartor samt utländska sjökort.

Sektionen lämnar råd och anvisningar till och har kontakt med fortifikationsförvaltningen, armémuseum, marinmuseet i Karlskrona, civilförsvarsstyrelsen jämte statens civilförsvarsskola, beredskapsnämnden för psykologiskt försvar, försvarets rationaliseringsinstitut och flygtekniska försöksanstalten.

ppliktsförhållanden. Dessa kort hölls aktuella så länge värnplikten bestod. Värnpliktskortets utformning framgår av bilden. Fr o m 1942 försågs in-skrivningslängder och värnpliktskort med mer detaljerade uppgifter om genomgångna skolor, tjänstbarhet etc. Sedan 1969 sker redovisningen av de värnpliktiga med hjälp av ADB.

Flygförvaltningen, flygplansritningar.

Sammanställningsritningen till J 6A typ Jaktfalken får här representera den stora serie flygplansritningar som finns i Krigsarkivet.

Jaktfalken var det första jaktplan som både konstruerades och byggdes i Sverige. Det tillverkades av Svenska Aero AB och Svenska Järnvägsverkstäderna och var i tjänst 1930–1941.

Fjärde sektionen

Fjärde sektionen omfattar arkiv från bl a marinens (flottans) centrala förvaltningsmyndigheter och vissa äldre myndigheter tillhörande den sjö militära överstyrelsen, marinens (flottans) högre staber, inspektörer och personalkårchefer, chefen för kustflottan, centrala värnpliktsbyrån, värnpliktsverket, regionala myndigheter tillhörande marinen, stationer, eskadrar, depåer och varv tillhörande flottan, Vaxholms och Karlskrona fästningar, kustartilleriförsvar, regementen och kårer tillhörande kustartilleriet, lotsdistrikt, utbildningsanstalter tillhörande marinen (flottan), sjö militära kommissioner och kommittéer, fartyg och fartygsförband samt flottans pensionskassa. Till sektionen hör vidare: Sjö-

militära räkenskaper, Likvidationer (flottan), Meritförteckningar (flottan), Rullor (flottan) och Sjöexpeditioner.

De största arkiven härrör från Amiralitetskollegiet och dess efterföljare samt från flottans stationer i Karlskrona och Stockholm. Nämnas kan också serier av rullor, t ex över de indelta eller roterade båtsmanskompanierna och över värvad personal.

Av fjärde sektionen handläggs ärenden rörande bl a marininstaben, försvarets forskningsanstalt, värnpliktsverket med värnpliktskontoren, örlogsbaser, kustartilleriförsvar, chefen för kustflottan, kustartilleriets förband, marinens utbildningsanstalter och chefen för sjö värnsskåren.

155 158

Extrad. Samt. Timmermännen Hantverkarnes

Cioerde förtjänst vid Kongl. Amiralitetet, Skipsbyggnadsverket, Carlskrona och Götta År 1705.

	Januari	Februari	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Augusti	Septemb.	Oktober	November	December	Summa
Skipsbygger	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	12
Carlskrona	125	125	125	125	125	125	125	125	125	125	125	125	1500
Hantverkare	62	62	62	62	62	62	62	62	62	62	62	62	744
Carlskrona	33	33	33	33	33	33	33	33	33	33	33	33	400
Götta	29	29	29	29	29	29	29	29	29	29	29	29	344
Willehm Smitt	31	31	31	31	31	31	31	31	31	31	31	31	372
Timmermän	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	84
Carlskrona	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	48
Götta	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	36
Skipsbygger	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	12
Hantverkare	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	72
Timmermän	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	84
Summa	162	162	162	162	162	162	162	162	162	162	162	162	1944

Örlogsflottans räkenskaper 1705:13.

Kronans skeppsvarv i Stockholm, Karlskrona och Göteborg var under lång tid sjöförsvarets mest betydande företag och största arbetsplatser. Ett stort antal timmermän, hantverkare och annat arbetsfolk har här sysslat med byggnad och reparation, underhåll och utrustning av fartygen under ledning av officerare, skeppsbygg-

mästare, ingenjörer m fl. Avlöningsarbetet och framför allt förvaltningen och redovisningen av materiel och förnödenheter, som behövdes för verksamheten, har krävt ett oräkneligt antal arbetstimmar av kontorspersonalen. Resultaten av deras möda samlades i mäktiga räkenskapsregister, som delvis ännu är bevarade.

Bilden visar första uppslaget av en sammanställning på vad timmermännen och hantverkarna vid varvet i Karlskrona förtjänade året 1705. På de följande sidorna redovisas mellan 500 och 600 personer med sina namn under olika yrkesbeteckningar.

Femte sektionen

Femte sektionen är Krigsarkivets administrativa enhet. Här bereds budgetfrågor, planeringsfrågor, lokalfrågor, personalärenden, M B L-ärenden m m. Hit hör forskarexpeditionen, registratorsexpeditionen, konserverings- och bokbinderiavdelningen, expeditionsvakterna och reproduktionsavdelningen. Vid sektionen handläggs forskarförfrågningar och planeras visningar och studiebesök. Frågor rörande Krigsarkivets säkerhetsfilmning och publikationsverksamhet handläggs av sektionen.

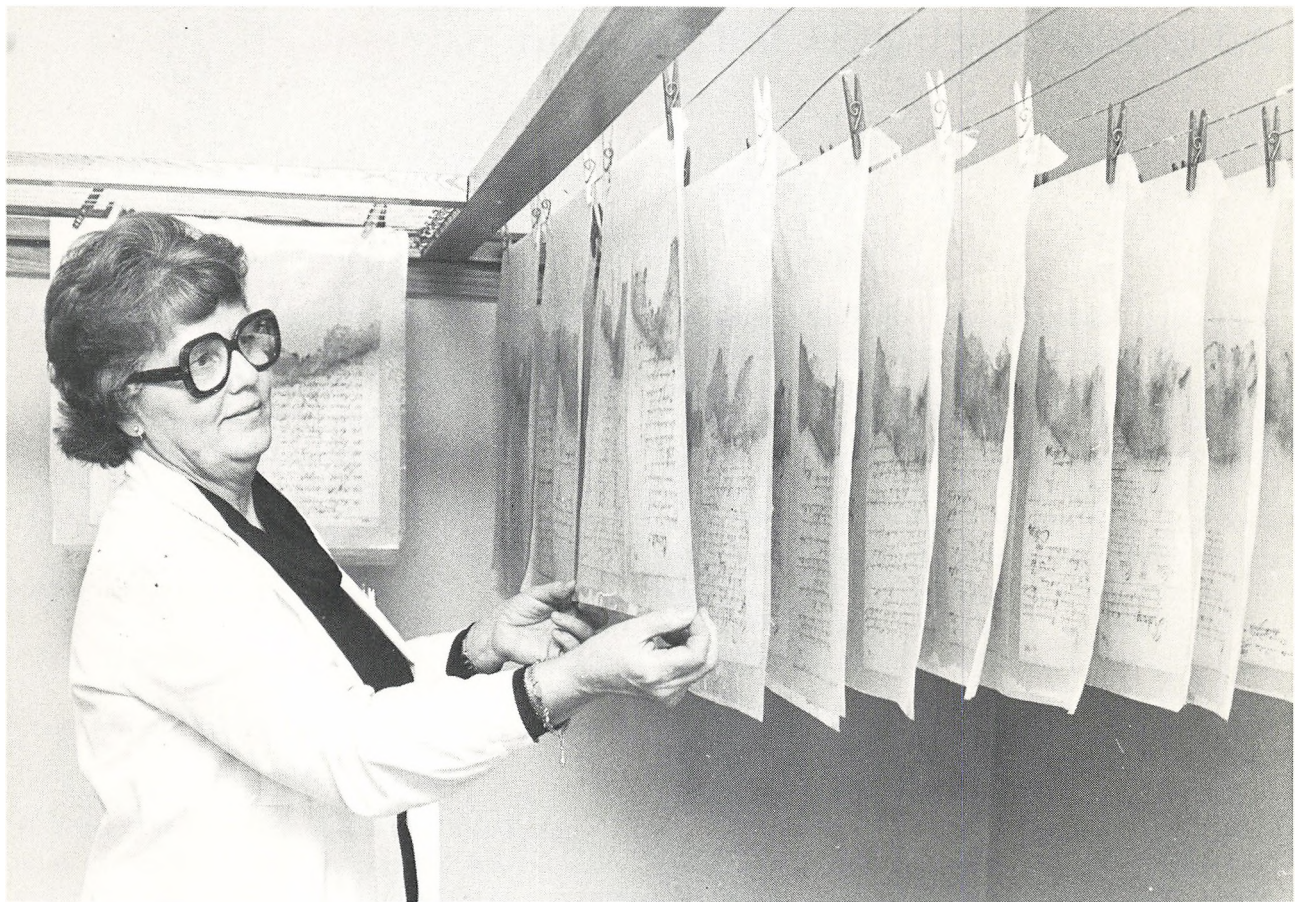
Sjätte sektionen

Vid denna sektion handläggs frågor om arkivbildning och gallring.

Till sektionen hör arkivfrågor rörande försvarets radioanstalt och försvarets datacentral.

Biblioteket

Krigsarkivet har ett bibliotek omfattande omkring 4 000 hyllmeter. Huvuddelen av böckerna har successivt överlämnats från militära myndigheter, t ex generalstaben, arméstaben, marinstaben, krigshögskolan, sjökrigshögskolan, militärhögskolan. Särskild uppmärksamhet ägnas åt att tillvarata det militära trycket, som regelmässigt avlämnas, framför allt av försvarets bok- och blankettförråd och som utgör ett viktigt komplement till de militära arkiven. Anslaget att köpa böcker är begränsat och används bl a till förvärv av vetenskapliga tidskrifter. I viss utsträckning får Krigsarkivet böcker som gåvor av enskilda personer.

Krigsarkivets handlingar är i många fall skadade av brand och fukt. Papperet, inte minst från senare tid, är ofta underhaltigt och inte arkivvärdigt. Arkivmaterialet nöts stundom genom att flitigt utnyttjas av forskare.

re. Krigsarkivet konserverar skadade handlingar och ritningar. I regel används härvid japanpapper av olika tjocklek och ett risklister. Den konserverade handlingen lufttorkas (se bilden), pressas och skärs.

Krigsarkivet och forskarna

Krigsarkivet skall enligt sin instruktion främja vetenskaplig forskning. Krigsarkivets forskarsal är som regel öppen alla vardagar (även lördagar) på tider som meddelas i telefonkatalogen. Vaktavanden i forskarexpeditionen ger forskaren erforderliga råd och anvisningar. I Krigsarkivet förvarade arkiv och samlingar är enligt tryckfrihetsförordningen tillgängliga för forskning med de inskränkningar som anges i sekretesslagen och därav följande kungörelser. I vad avser enskilda arkiv kan finnas särskilda förbehåll om utlämnandet förknippade med gåvan eller depositionen.

Krigsarkivets arkiv och samlingar redovisas systematiskt i en realkatalog och alfabetiskt i en nominalkatalog med hänvisning till vederbörlig arkivförtecknings nummer.

Förteckningarna förvaras i nummerföljd i expeditionen. Till åtskilliga arkiv och samlingar har upprättats person- och ortregister, som likaledes är tillgängliga för forskarna. I expeditionen finns ett antal promemorior och utredningar om försvarets arkiv och samlingar samt uppgifter om andra arkiv.

Av hjälpmedel för forskare i Krigsarkivet må följande nämnas:

1930 års Arkivsakkunnigas betänkande rörande Krigsarkivets omorganisation (stencil, 1933).

Kungl. Krigsarkivet 1805/1955 (Örebro 1955).

J. Kleen, Anteckningar om svenska krigsarkivet. Krigsvetenskapsakademiens tidskrift 1880.

A. Åberg, Om Krigsarkivet 1955.

A. Åberg, Att forska vidare i Krigsarkivet. Släkt och hävd 1963.

B. Holtze, Vägledning för hembygdsforskare (maskinskrift, 1963).

Några hjälpmedel vid letandet efter kartor och ritningar i Krigsarkivet (maskinskrift, 1968).

Vägledning för släktforskare i Krigsarkivet (stencil, 1976).

Krigsarkivet har årligen omkring 6 000 besök av vilka flertalet gäller forskning. Årligen tas fram omkring 16 000 band och buntar, 14 000 kartor och ritningar och 1 000 à 2 000 fotografier, negativ o s v. I viss utsträckning kan Krigsarkivets arkivmaterial utnyttjas på andra håll. Fjärrlån till andra institutioner är på vissa villkor tillåtna. Med hänsyn till arkivmaterialets unika karaktär och de risker som är förenade med posttransporter begränsas

dock sådana lån. En del av Krigsarkivets handlingar är mikrofilmade och kan utnyttjas genom kopior. Det är ett önskemål att genom filmning spara de unika och dyrbara originalhandlingarna. Ett årligt

anslag avsätts för denna s k säkerhetsfilmning, som ibland bedrivs i samarbete med andra myndigheter.

Krigsarkivet och försvarets myndigheter

Krigsarkivet bistår försvarets myndigheter i fråga om efterlevnaden av gällande arkivvårdsbestämmelser. Arbetet består i inspektioner, besök, utbildning, rådgivning och förteckningsgranskning. Uppgifterna fördelas som regel mellan de olika sektionerna.

Genom detta fältarbete tillses, att myndigheternas arkivtjänst organiseras ändamålsenligt, att de hos myndigheterna förvarade arkiven ordnas, förtecknas och vårdas efter föreskrifterna, att föreskriven gallring utföres och att myndigheternas arkiv efter överenskommelse levereras till Krigsarkivet.

Fältarbetet

Till fältarbetet hör även att bevaka organisationsförändringar som kan påverka myndigheternas arkivbildning och att medverka vid utarbetande av diarie/dossierplaner (klassifikationssystem) samt gallrings- och arkivbildningsplaner, vid uppläggning av kontorsrutiner och vid organisation av expeditionsoch arkivtjänsten.

Arkivinspektioner skall ske regelbundet och avse arkivlokalers beskaffenhet, myndigheters rutiner för fortlöpande gallring och arkivering, arkivhandlingarnas beskaffenhet, ordning och vård, förändret av arkivförteckning och efterlevnaden av gällande bestämmelser rörande skrivmateriel.

Inom sektion 5 registreras och förvaras insända stam- och tioårsförteckningar och föres ett dossiersystem över försvarets myndigheter, innehållande författningar, föreskrifter, kopior av fältarbetet vidkommande skriftväxling och andra handlingar. Vidare föres inom sektion 5 Krigsarkivets register över försvarets myndigheter (s k myndighetskatalog).

Gallringsfrågan

Krigsarkivet skall enligt sin instruktion främja en ändamålsenlig gallring i arkiven. Beslut i gallringsfrågor avseende försvarets myndigheter fattas sedan 1962 av riksarkivet efter förslag av Krigsarkivet. Dessförinnan var det Kungl. Maj:t som efter Riksarkivets hörande utfärdade gallringsbrev.

Gallringen har blivit en av Krigsarkivets viktigaste arbetsuppgifter. Det har alltid trots utfärdade förbud förekommit en omfattande utgallring av handlingar hos de statliga myndigheterna. Krigskollegiets och regementenas arkiv har i betydande omfattning utmönstrats till patronpapper och förladdningar. Ännu långt fram på 1800-talet förekom olyckliga gallringar i det gamla krigskollegiets arkiv; genom vanvård av arkivet kom handlingar också i samlares händer och har till vissa delar i senare tid förvärvats till Krigsarkivet som gåva eller genom köp.

Arkivmyndigheterna har till uppgift att försöka förhindra planlös, obehörig utgallring och se till att den gallring som sker leder till så små informationsförluster som möjligt. Det finns ett stort antal gallringsbrev rörande handlingar hos försvarets myndigheter, det äldsta ännu gällande från 1934. Ett brev från 1943 om gallring av verifikationer rörande försvarsväsendets räkenskaper ger årligen en betydande gallringseffekt. Tidigare »skräddarsydde» man ofta gallringsbrev för en viss myndighet eller typ av myndigheter. Numera söker man i stället nå den eftersträfvade gallringseffekten genom beslut som gäller särskilda slag av handlingar och som kompletterar gallringsbrev som kan tillämpas hos försvaret i dess helhet.

Sveriges Krig

Du ferna krigets äro, och äro och äro...

1. Om den stora Örnens...
 2. Om den stora...
 3. Om den stora...
 4. Om den stora...
 5. Om den stora...

10. Om den stora...

Krigsarkivet, arkivet för försvarsmakten
 Besöksadress: Banérgatan 64,
 Postadress: Fack, 104 50 Stockholm
 Telefon: 08/67 08 05

Forskarsalen är öppen för allmänheten:

sept.–april	09.15–16.45 (måndag–lördag)
maj–aug.	09.15–16.15 (måndag–lördag)

Omslagsbild: Sveriges krig, Karta över Jämtland 1675–1679,
 vägbeskrivning.